

RAPPORT 783

Nota Zaventem, Ringweg Aanleg van fiets-o-strade

Deel 2: Programma van Maatregelen

Sebastiaan Augustin, Tom Lees & Elke Wesemael
januari 2020

DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1. Gemotiveerd advies

1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Initieel werd door *Aron bvba* een archeologienota (ID 9256²⁷) opgesteld bestaande uit een bureauonderzoek. Op basis van het bureauonderzoek was het niet mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed, de waarde daarvan (kennispotentieel) en de omgang hiermee. Daarom was bijkomend vooronderzoek noodzakelijk.

Dit diende in eerste instantie te bestaan uit een landschappelijk bodemonderzoek om de gaafheid van het onderliggende oorspronkelijk bodemprofiel na te gaan. Afhankelijk van de resultaten van dit onderzoek, diende al dan niet een vooronderzoek naar prehistorische artefactensites uitgevoerd te worden. Tot slot diende tevens een proefsleuvenonderzoek naar (proto-)historische sites uitgevoerd te worden. Deze onderzoeken dienden echter enkel uitgevoerd te worden in het deel van het onderzoeksgebied dat effectief verkaveld zou worden (ca. 13300 m²).

Voorliggende nota behandelt de resultaten van de effectief uitgevoerde archeologische vooronderzoeken; het landschappelijk bodemonderzoek (2019H15) en deze van het proefsleuvenonderzoek (2020A222).

Het landschappelijk bodemonderzoek werd uitgevoerd conform het programma van maatregelen van de in akte genomen archeologienota (ID 9256). Er werden op de voorgestelde locatie 17 boringen uitgevoerd. De diepte van de geplaatste boringen varieerde van ca. 60 cm tot 200 cm onder het maaiveld. Dat bij een aantal boringen niet dieper werd geboord, heeft te maken met aanwezige ondoordringbare verstoring. Er werd controleboringen geplaatst om te kijken of er dieper geboord kon worden in de nabijheid van de uitgezette boringen. Dit was echter niet het geval. Op basis van de resultaten van het booronderzoek werd er geen verder onderzoek gepland voor het noordelijke en centrale terreindeel. In het zuidelijke deel was het bodemprofiel matig verstoord, waardoor de bodem voldoende bewaard is voor het aantreffen van een site met bodemsporen. Hier werd een proefsleuvenonderzoek geadviseerd, maar werd afgezien van aanvullende onderzoeken naar steentijd artefactensites, vanwege de slechte bodembewaring.

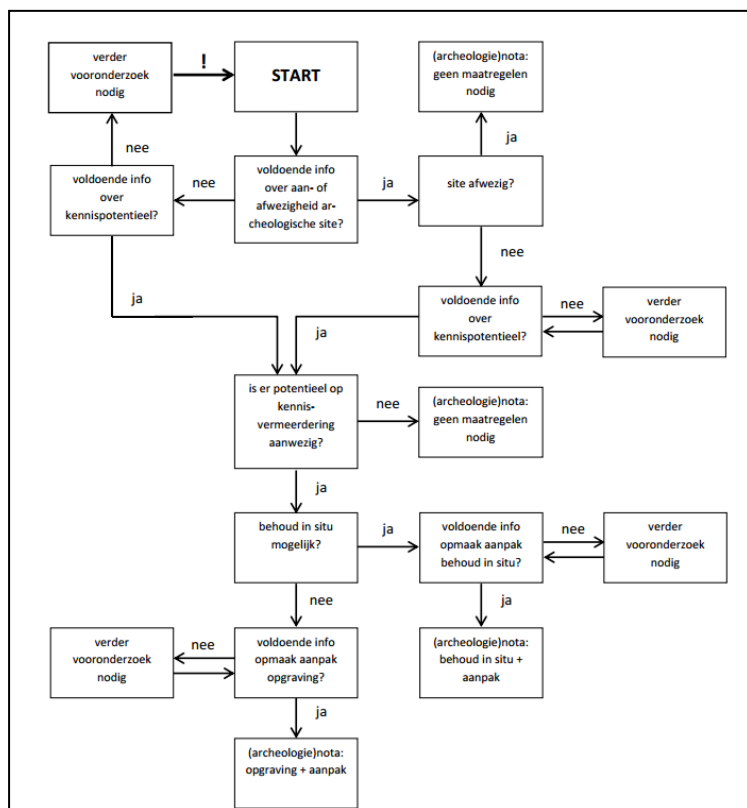
Het programma van maatregelen, zoals omschreven in de bekrachtigde archeologienota (ID 9652; *afb.30*), voorzag in twee proefsleuven, waarvan één in het noorden en één in het zuiden van het traject. Indien uit het landschappelijk bodemonderzoek echter blijkt dat delen van het terrein diepgaand verstoord zijn, moet minder oppervlakte onderzocht worden (zie *supra*). Op basis van de aanwezige verstoringen (nutsleidingen, antropogeen beïnvloedde bodems,...) werd besloten om af te zien van het aanleggen van een proefsleuf in het noordelijke en centrale deel van het onderzoeksgebied. In het zuidelijk deel werden wel proefsleuven aangelegd vanwege het matig bewaarde bodemprofiel (A-C bodemprofiel).

Het programma van maatregelen werd grotendeels gevolgd. Er werd over een lengte van 104 m één sleuf aangelegd in de lengterichting van het lijntraject. De sleuven waren 2 m breed. SL1 werd aan de noordzijde enkele meters verschoven aangezien de met kiezelverharde landweg nog niet opgebroken mocht worden. Daarnaast mocht er ook geen grond op deze weg gezet worden. De proefsleuf bevond zich in het midden van het aan te leggen lijntraject. Ter hoogte van de sporen werden twee kijkvensters aangelegd. KV1 (*afb.32*; 45 m²) ter hoogte van S1 en S2; KV2 (*afb.33*; 23 m²) ter hoogte van S3. Op deze wijze werd in totaal 276 m² of 14,8 % van de oppervlakte onderzocht (ca. 1863 m²).

Het proefsleuvenonderzoek wijst op de aanwezigheid van een archeologische site. Na afloop van het vooronderzoek was dan ook voldoende info bekend over het kennispotentieel. Er was eveneens potentieel op

²⁷ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4549>; De Langhe en Driesen 2017.

kennisvermeerdering. Wegens de geplande bouwwerken, is behoud in situ mogelijk. Er was voldoende info gekend om een passend programma van maatregelen voor een vervolgonderzoek uit te schrijven (Afb. 42).

Afb. 42. Beslissingsboom bij de afweging voor de noodzaak van verder vooronderzoek en/of een opgraving (Bron: OE, CGP 3.0, p. 32).

1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied

Het landschappelijk onderzoek, werd uitgevoerd over een oppervlakte van ca. 5073 m². In het noorden en centrum van het onderzoeksterrein was een verstoord bodemprofiel aanwezig (AP-VER), waardoor hier geen verder onderzoek werd geadviseerd. De kans op het aantreffen van prehistorische sites alsook sites met bodemsporen is hier nihil. De archeologische waarde van het projectgebied is daarmee ook laag te noemen.

In het zuiden was er een Ap – (Coll-) -C bodemprofiel aanwezig, waardoor deze locatie wel nog een voldoende waardevolle bodem bevat voor een site met bodemsporen. Er werd hier verder onderzoek geadviseerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

Het proefsleuvenonderzoek leverde in totaal zes sporen op. Alle sporen zijn antropogeen van aard. Het betroffen vijf (paal)kuilen (S1-S5) en een (veld)oven (S6). De sporen waren gelegen in het westelijk deel van de sleuf, op het overgangsgebied tussen de helling en het beekdal. Alle sporen werden afgedekt door *colluvium* en bevonden zich in de Bt-horizont, op een diepte tussen de 0,9 en 1 m onder het maaiveld. De sporen waren duidelijk herkenbaar aan hun kleur en samenstelling. De sporen zijn echter zeer ondiep bewaard.

De paalkuilen S1 en S4 zijn beiden vermoedelijk middenstaanders. Het gaat hier om dragende elementen van een rechthoekige tweeschepige constructie, meer bepaald een Alphen-Ekerenhuis. Deze maakt deel uit van een inheems-Romeinse nederzetting, die al deels werd opgegraven uit de archeologische opgraving t.h.v. CAI locatie 3197. De waarde van de archeologische vindplaats is hoog te noemen. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn nederzittingsresten aangetroffen in de vorm, van een vermoedelijk aanwezige woning of boerderij en (veld)oven aangetroffen. De sporen zijn gelegen net ten noorden van de opgravingslocatie (CAI 3197) en ook ten oosten van de Sint Martinusweg. Er kan geconcludeerd worden dat deze sporen waarschijnlijk ook horen bij de nederzetting die is opgegraven in kader van de ontwikkeling van het HST-traject. Gedurende het proefsleuvenonderzoek is het noordelijk deel van deze nederzetting aangesneden.

1.3 Impact van de geplande bodemingrepen

De initiatiefnemer plant in een 17,75 ha groot gebied, gelegen aan de Ringweg in Zaventem en kadastraal gekend als Zaventem: afd. 1, sectie A: percelen 36A3, 36B3, 46V9, 79L, 150M, 150L, 150K, 80/3, 238E, 237K, 80E, 200D en openbaar domein en afd. 2, sectie B: 49C4, 49N3, 54A, 55/02M, 55/02L, 55/02K, 55D en openbaar domein de aanleg van een fietsroute in de S-bocht (oude spoorwegtracé) richting luchthaven Zaventem en de aanleg van het gedeelte van de fietssnelweg tussen de Kerkhoflaan en de N227 op het grondgebied van de luchthaven. De archeologische onderzoeken die werden geadviseerd in het programma van maatregelen van de bekrachtigde de archeologienota hebben betrekking het gebied tussen de begraafplaats van Zaventem en het Nossegemwegje. Enkel van deze zone zullen de geplande bodemingrepen worden besproken in onderstaande tekst.

In het noordelijk en centraal deel van het onderzoeksgebied werd er geen archeologisch bodemarchief aangetroffen, aangezien het landschappelijk bodemonderzoek had aangetoond dat de bodem hier verstoord werden.

De potentiële impact van de geplande ruimtelijk ontwikkeling op de archeologische vindplaatsen is zeer beperkt. Ter hoogte van de archeologische sporen wordt er een ophoging gerealiseerd tussen de 0,5 m en de 1,8 m boven het bestaande maaiveld afgaande op de plannen. Dit betekent dat de teelaarde wordt afgegraven (max. 0,5 m onder het bestaande maaiveld) en vervolgens de ophoging wordt gerealiseerd (max. 0,5 m tot 1,8 m boven het bestaande maaiveld). Daarnaast wordt er ook een wadi gegraven, wat een bodemingreep betekend van 0,5 m vanuit het nieuwe opgehoogde maaiveld.

De sporen zijn gelegen op een diepte tussen de 0,9 – 1 m onder het bestaande maaiveld. Dit betekent dat bij het afgraven van de teelaarde in functie van de ophoging of de wadi een bodemingreep van maximaal een 0,5 m op treedt. Hierdoor blijft er een buffer bewaard van minimaal 0,4 m tussen de archeologische sporen en de bodemingrepen. Dit is voldoende buffer om de sporen te beschermen tegen (accidentele) vergravingen en de druk van zware machines. Na de ophoging komt er een extra buffer, in deze zone een ophoging wordt gerealiseerd van 0,5 m tot +1,8 t.o.v. het bestaande maaiveld.

1.4 Bepaling van Maatregelen

Voor het noordelijk en centrale deel van het onderzoeksgebied hoeven geen verdere maatregelen genomen te worden. Voor dit deel werd geen programma van maatregelen opgesteld. Dat er verder geen verder archeologisch onderzoek nodig is, neemt niet weg dat de aannemer/uitvoerder van de werken gehouden blijft aan de meldingsplicht van archeologische vondsten moesten deze toch worden aangetroffen. De context zit vervat in artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

In het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied was er archeologisch bodemarchief aanwezig. Gezien de ondiepe bodemingrepen en de voldoende diepe ligging van het archeologisch niveau, kunnen de sporen in situ behouden worden. Hiervoor wordt bijgevolg een *Programma van Maatregelen voor in situ behoud* opgesteld.

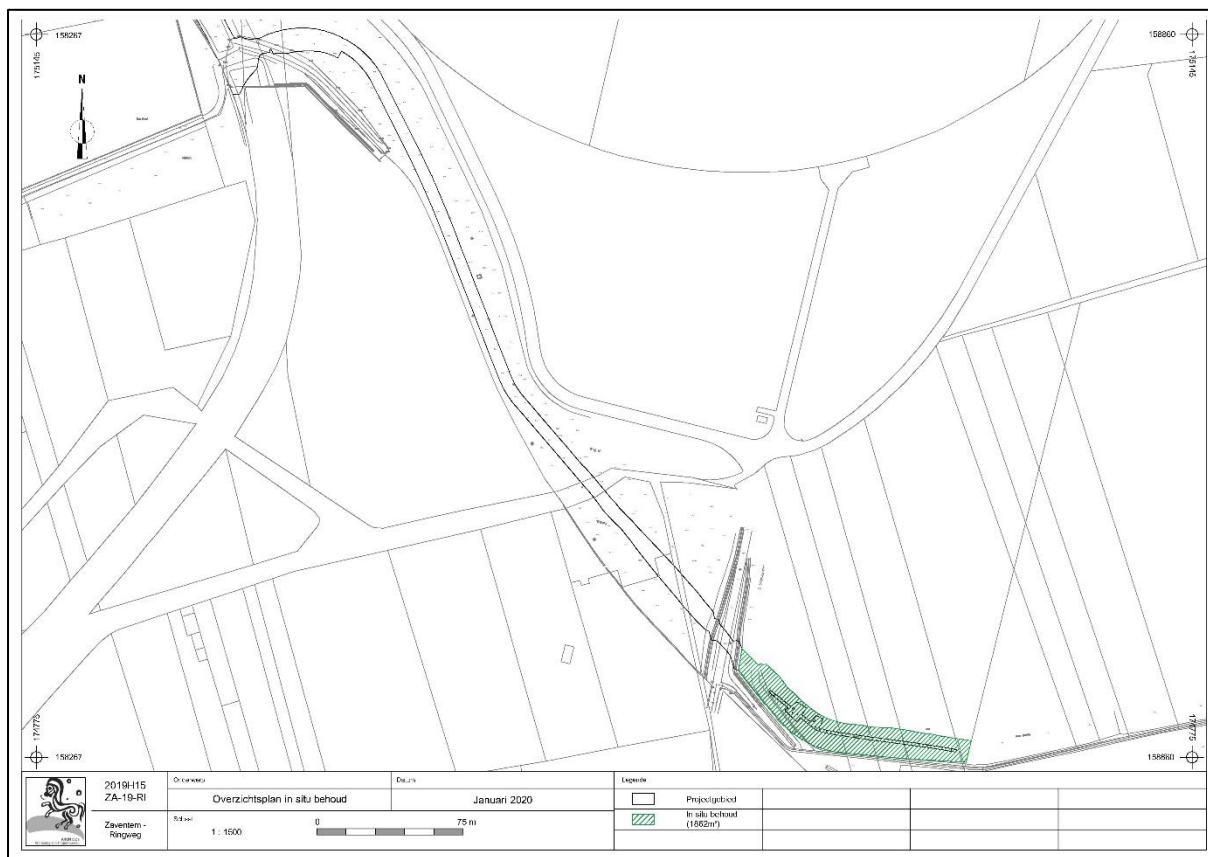
2. Programma van Maatregelen: behoud in situ

2.1 Afbakening van het projectgebied

Locatiegegevens	Vlaams Brabant, Zaventem, Ringweg.
Oppervlakte	De zone heeft een oppervlakte van 1863 m ² .
Bounding box coördinaten	X-min, 158627 Y-min: 174831 X-max, 158746 Y-max: 174772
Kadasternummers	Zaventem, afdeling 2, sectie B: 54A, 55M/02, 55L/02, 55K/02, 55D en openbaar domein.

In deze zone (afb. 43) van in totaal 1863 m² vinden binnen de huidige vergunningsaanvraag geen of nauwelijks versturende bodemingrepen plaats en wordt het archeologisch relevant vlak niet aangesneden. Eventuele archeologische resten blijven hier in situ bewaard.

Er is voor het behoud in situ geen aanpassing van de plannen nodig.

Afb.43. Overzichtsplan van onderzoeksgebied, met daarop het terrein waar behoud in situ (groene arcering) dient plaats te vinden.

2.2 Strategie

Vermits verder op het terrein geen of nauwelijks verstorende bodemingrepen plaatsvinden binnen de huidige vergunningsaanvraag, is geen aanpassing van de plannen nodig en kan hier volledig in situ behoud plaatsvinden. De geplande bodemingrepen in deze zone zijn dusdanig ondiep dat ze het archeologisch vlak niet zullen raken.

Desondanks is de aannemer/uitvoerder van de werken wel gehouden aan de meldingsplicht van archeologische vondsten moesten deze toch worden aangetroffen. De context zit vervat in artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

2.3 Uitvoeringswijze

Deze werken zijn dusdanig ondiep dat hier geen uitvoeringswijze van toepassing is. Men dient enkel aandacht te besteden aan het feit dat men niet dieper de teelaarde kan verwijderen dan de maximale toegelaten uitgraafdiepte (0,5 m onder het maaiveld), om behoud in situ te kunnen garanderen.

2.4 Fasering

n.v.t.

2.5 Competentie van de uitvoerder

n.v.t.

2.6 Risicofactoren

n.v.t.

